

○ Weet je zeker dat je mee wilt?

- De start van een jeugdtheaterproductiehuis in Almere -

In het najaar van 2005 opende BonteHond; theater- en productiehuis in Almere, de deuren. BonteHond is een nieuw theaterhuis in de provincie Flevoland met een verrassend open blik naar buiten; over de grenzen van disciplines, jeugdtheater en de provincie heen. Maar bijzonder is vooral dat de jonge makers, geleid door het verzoek zich bewust te verhouden tot de omgeving, erin zijn geslaagd een nieuw, onverwacht publiek bij hun voorstellingen te betrekken. Een impressie van het eerste seizoen, met onder meer DREEF van Boukje Schweigman en Wat heb je Grote Ogen van Elien van den Hoek.

Annemarie Wenzel

Vaste grond vrijwillig verliezen

Een grote rode bol dobbert glimmend in de middagzon op het water. Een groep van ongeveer twintig mensen staat er vanaf de heuvel verwonderd naar te kijken. De jongeman met de rode overall die de mensen hier door het bos naartoe heeft geleid, nodigt uit de bol te betreden. Maar niet voordat de grote regenlaarzen, die iedereen aan heeft gekregen, in een bak met water zijn schoongespoeld.

Tegelijkertijd, op een andere plek in Almere, wacht een groep van dezelfde omvang voor een brug met een slagboom. Op de brug een jager met een grote zonnebril en een snerpend fluitje. Al wijzend en fluitend onderzoekt hij de mensen op persoonlijke kenmerken; personen met iets roods in hun kleding mogen direct door, van de overgeblevenen controleert hij het gebit. Na goedkeuring volgt een rode stempel in de nek. De slagboom gaat omhoog, een stem in een rieten mandje leidt de weg.

Zo beginnen de locatieprojecten waarmee het jonge (jeugd)theater- en productiehuis BonteHond haar eerste seizoen in Almere heeft afgesloten. *DREEF* van regisseur Boukje Schweigman en vormgever Menno Vinke (een co-productie met Terschellings Oerol Festival, Over het IJ en Theaterfestival Boulevard) is een theateravontuur op het water, *Wat heb je Grote Ogen* van regisseur Elien van den Hoek en vormgever Kim Arntzen (een co-productie met Het Lab en Over het IJ) een speurtocht door de stad gebaseerd op het sprookje van Roodkapje. Theater dat als uitgangspunt lijkt te hebben om de toeschouwer heen letterlijk een nieuwe wereld te vormen. Een wereld waarin hij wordt verleid de veilige vaste grond onder de voeten vrijwillig te verliezen. Theater waarin met een frisse blik naar het bekende wordt gekeken, waarin een nieuwe wereld binnen de bestaande wordt gecreëerd. In *DREEF* is dat de wereld onder water, in *Wat heb je Grote Ogen* de wereld van Roodkapje, grootmoeder, de jager en de wolf.

Een verliefde wolf

In *Wat heb je Grote Ogen*, bestemd voor iedereen vanaf acht jaar, is het verhaal van Roodkapje een modern sprookje over uithuwelijken geworden. In haar duistere huisje toont Grootmoeder het publiek vol trots haar prachtige,

nog slapende kleindochter. Via een uitgekiend bewakingssysteem houdt ze het meisje in de gaten, want er dreigt een groot gevaar: de wolf. Gelukkig is er de jager om haar oogappel te beschermen. En om haar te trouwen, want zo heeft Grootmoeder het bedacht. Vandaag is de grote dag. Maar dan loeit de sirene: wolfalarm! Vervolgens maakt de toeschouwer een reis door de stad langs uiteenlopende, op het eerste oog onopvallende plekken. Tijdens de tocht wordt langzaam duidelijk dat aan de oorspronkelijke karakters een inhoudelijke draai is gegeven. De jager blijkt een achterbaks mannetje dat alle mogelijke middelen inzet om zijn doel, Roodkapje, te bereiken. Hij wordt daarin gesteund door Grootmoeder die het beste met haar kleindochter voorheeft, mits het op haar manier gebeurt. De wolf gooit echter roet in het eten met een overtuigende liefdesverklaring op het dak van de plaatselijke parkeergarage. En dan brandt de strijd pas echt goed los. Met hulp van een zeskoppig team van nep-Roodkapjes en drie muzikale varkens als aas wordt de wolf in de val gelokt. Maar uiteindelijk overwint de ware liefde - gelukkig - toch.

Nieuw publiek, nieuw theater

Doel van regisseur Elien van den Hoek was het maken van een spannende ontdekkingsstocht in een alledaagse omgeving die kinderen aanmoedigt om verder te kijken dan de schijnbaar zwart-witte werkelijkheid. "Ik wilde een sprookje laten ontstaan op plekken waar je dat niet verwacht, waarin de personages anders zijn dan je denkt. Ik heb gezocht naar een tegenhanger van de bekende clichés," aldus Elien van den Hoek. Over het resultaat is ze zeer te spreken. "Niet alleen het publiek, maar de hele stad reageert. Omwonenden hingen telkens uit het raam wanneer de voorstelling voorbijkwam en besloten uiteindelijk een kaartje te kopen om het hele verhaal te kunnen zien. Hangjongeren die in het begin behoorlijk hebben tegengewerkt, zijn uiteindelijk bevriend geraakt met Roodkapje en de jager. Ze liepen mee met de voorstelling en gingen echt 'op' in het verhaal. In het begin waren ze heel erg tegen de wolf, aan het einde tegen de jager. Dat geeft een kick."

Deze ervaring met een onverwacht publiek betekent veel voor de jonge theatermaker: "Ik merk dat ik het heel spannend vind om voor een nieuw publiek theater te maken. Die kruisbestuiving is zo leuk. Het gedwongen in aanraking komen met cultuur, met theater blijkt op deze manier toch te werken." De ervaringen in Almere lijken een nieuwe ingang te bieden voor het werk dat Elien van den Hoek wil maken. "Ik voel een grote liefde voor fijnzinnig sprookjestheater, maar ik ben bang dat het te weinig 'doet'. Ik merk dat ik zelf niet echt gelukkig word van theater dat niets bijdraagt. Wat is het nut ervan? Hoeveel mensen bereik je ermee? Ik wil theater in dienst stellen van wat ik belangrijk vind. Dat gevoel is er al langer, maar door het werken in deze stad voor dit publiek ben ik me er veel bewuster van geworden."

Blijf dicht bij me

Waar *Wat heb je Grote Ogen* zich afspeelt midden in Almere Stad, ligt de varende bol van *DREEF* aangemeerd aan een eiland in het Weerwater. Na een kaartje te hebben gekocht in de voortent van een kleine caravan bij de haven, mogen de toeschouwers het eiland betreden. Drie in het oor gefluisterde zinnen geven toegang tot de weg naar de voorstelling: "Grote

kans dat we de vaste grond onder onze voeten verliezen”, “Als je het eng vindt, moet je dicht bij me blijven”, “Weet je zeker dat je mee wilt?” Eenmaal in de bol opent zich een nieuwe wereld, een wereld onder water, een wereld waar iedereen vol afwachtend, lacherig, enigszins gespannen naar kijkt: wat gaat er gebeuren, wat verschijnt er in dit vreemd oplichtende geelgroene vlak? Wanneer de waterwezens voor de eerste keer voorbij glijden, wordt aan de verwachtingen voldaan. Maar wanneer ze het wateroppervlak doorbreken en zich langs de rand van de bol omhoog worstelen wordt de veilige afstand abrupt teniet gedaan en de rollen omgedraaid. Het publiek wordt deel van hun onderzoek naar de wereld boven water. Toeschouwers worden aangeraakt, besnuffeld, geluiden en gedrag worden geïmiteerd. En even snel als ze gekomen zijn, zijn ze ook weer weg. Het publiek verdwaasd achterlatend.

Op de motor de polder in

DREEF is de eerste volledige productie die is voortgekomen uit het onderzoeksproject *Grasduinen*, waarmee BonteHond in september 2005 haar deuren voor het eerst opende. Behalve Boukje Schweigman, werden Lieke Benders, Alexandra Broeder en Gienke Deuten uitgenodigd om in korte tijd intensief onderzoek te doen naar de theatrale mogelijkheden van Almere, Flevoland en BonteHond zelf. Op de motor, de fiets en te voet trokken zij stad en polder in om te zien wat deze plek te bieden heeft. Het resultaat was een serie van vier uiteenlopende presentaties: een onderzoek naar ‘het pionieren’, vijf kinderen en hun visie op Almere, een schreeuw om liefde in het café van een plaatselijk amusementspaleis en de theatrale mogelijkheden van een op het water drijvend object. Hoewel op den duur waarschijnlijk met alle makers nog eens zal worden samengewerkt, werd in overleg besloten het onderzoek in het drijvende theatertje als eerste project uit te werken tot een volledige productie: *DREEF*.

Te braaf

Het resultaat is fijnzinnig theater in een vriendelijk ogende, varende bol waar de toeschouwer voor de duur van de voorstelling wordt meegenomen in een andere wereld en daar ook zelf onderdeel van wordt. “Het publiek heeft grote invloed op de sfeer van de voorstelling. Bij een rustig publiek is de voorstelling poëtisch, zijn de toeschouwers feller, dan kan de voorstelling ook heel hilarisch zijn,” vertelt Boukje Schweigman. Waar *DREEF* aanvankelijk bestemd was voor kinderen vanaf tien jaar en volwassenen, is uiteindelijk besloten geen leeftijdsgrens in te stellen. “Ik wist nog niet waar het naar toe zou gaan. Ik wil daar van tevoren ook geen rekening mee moeten houden. Als je zegt dat het voor kinderen vanaf tien is, schept dat een kader en daarmee verwachtingen. Toch denk ik dat het voortdurende gesprek erover met BonteHond onbewust wel invloed heeft gehad. *DREEF* is heel toegankelijk. Ook mensen die misschien nooit naar theater gaan, gaan er in mee. De directheid van het spel, de lichtheid van het verhaal, de verwondering van zowel spelers als publiek geven het een veiligheid die ik eigenlijk net iets te braaf vind.”

Daar komt bij dat de zeer specifieke manier van werken in en om het water veel tijd en energie heeft gekost. “Water kun je niet sturen.” Zo kon de voorstelling in Amsterdam, waar *DREEF* tijdens het Over het IJ festival te zien

was, een aantal dagen niet worden gespeeld. Het water was te vies en het geheel moest worden verplaatst naar een andere locatie. Ook het bouwen van de bol duurde langer dan gedacht. “Voor daadwerkelijk onderzoek was door dit soort praktische bezwaren niet meer zoveel ruimte. Ik ben tevreden over het resultaat, maar zie ook dat we nog verder hadden kunnen gaan. Het begin is heel spannend. De aantrekkingskracht van het water is heel speciaal. Maar dat kan veel intenser. Ik zou dan ook graag nog een tweede voorstelling in de bol willen maken.”

Desondanks kunnen de eerste locatieproducties van BonteHond als een succes worden beschouwd. Beide projecten hadden een bezettingsgraad van ongeveer tachtig procent. En ruim driekwart van de bezoekers van *DREEF* kwam uit Almere en directe omgeving. In de pers werd *DREEF* omschreven als “een betoverende droomwereld” (Maartje den Breejen in *Het Parool* - 6 juni 2006), “een aanrader; het is immers niet elke dag dat de vaste grond onder je voeten verdwijnt en de verbeelding eindelijk de wereld overneemt” (Jowi Schmitz in *NRC Handelsblad* - 3 juni 2006), en *Wat heb je Grote Ogen* als “een slimme, intrigerende combinatie van beeldend, fysiek theater en spitsvondig werken op locatie. Door medewerking aan dit soort projecten met jonge makers is BonteHond een zinvolle impuls. Zowel voor het cultureel vaak als *no go area* bestempelde Almere als voor de jeugdtheatersector” (Bart Deuss in de *Volkscrant* - 30 mei 2006). Ook de artistieke leiding zelf kijkt met tevredenheid terug. “Voor zo’n nieuwe, compacte organisatie hebben we in heel korte tijd een flinke prestatie geleverd,” aldus artistiek producent Joop Kuyvenhoven, die samen met theatermaker Noël Fischer de dagelijkse leiding voert. Kuyvenhoven richt zich daarbij vooral op het begeleiden van de jonge makers, Fischer op de jaarlijkse, grote familievoorstellingen.

Een warmbloedig huis in de lege polder

Het resultaat van één jaar BonteHond - vier onderzoeksprojecten, twee producties op locatie en de schoolvoorstelling *BB&B* in regie van Loes Hegger, die ter kennismaking gratis werd aangeboden aan basisscholen in de regio - sluit goed aan bij de uitgangspunten die Fischer en Kuyvenhoven bij aanvang formuleerden. BonteHond als warmbloedig huis voor beeldend en fysiek (jeugd)theater, waar onderdak wordt geboden aan visueel sterke voorstellingen met een belangrijke rol voor beweging en mime. Waar zowel de meer gevestigde makers met grotere producties in schouwburg en theater (BonteHond als theaterhuis), als jonge en nieuwe makers met kleine, meerjarige projecten op locatie of voor scholen (BonteHond als productiehuis) een plek krijgen. Een theaterhuis geaard binnen de gemeente Almere en de provincie Flevoland, maar met een open blik naar contacten over de grenzen van disciplines, van het jeugdtheater, van de provincie, van het land heen. BonteHond: luis in de pels, die echter ook graag eens geaaid mag worden; vernoemd naar een karakter uit het werk van de Amsterdamse volksschrijver Bredero, eind 16e, begin 17e eeuw.

De oprichting van een productiehuis dat podiumkunstproducties ontwikkelt “in Almere en Flevoland, vooral voor jeugd en jongeren, die bij voorkeur ook

elders in Nederland zullen worden gespeeld” is één van de concrete aanbevelingen die Rinus Haks in 2004 deed in het rapport *Verkenning podiumkunsten*. In opdracht van de gemeente Almere onderzocht Haks de kansen en knelpunten voor Almere op cultureel gebied, in relatie tot Flevoland. De gemeente gaf deze opdracht nadat in het *Cultuurprofiel Convenant Midden Nederland* in 2003 werd geconstateerd dat zowel stad als provincie nog steeds een witte vlek op de culturele kaart zijn. “De snelle groei van Almere heeft ervoor gezorgd dat het culturele aanbod ver achter loopt bij de vraag.” Maar er is hoop: “Het stedelijke klimaat van Almere is naar verwachting een prima voedingsbodemp voor de kunsten. Voor heel Flevoland biedt dit een kans voor realisering van inspirerende producties.” Haks voegt daar in zijn rapport een jaar later aan toe dat het ook daadwerkelijk in beweging krijgen van het publiek óók een groot probleem is. En het kost tijd. “Het creëren van een cultureel klimaat en het scheppen van een humuslaag vergt inspanning, doorzettingsvermogen, energie en geld. En je kunt er politiek gezien niet op korte termijn mee scoren.” Desondanks stelt het ministerie van OCW voor de periode 2005 tot en met 2008 jaarlijks €200.000 beschikbaar voor het productiehuis. Provincie en stad vullen dit beide aan met €100.000 per jaar. Na deze vier jaar wordt BonteHond opgenomen in de reguliere cultuurnotaprocedure.

Een vreemde eend

Met de aanstelling van Fischer en Kuyvenhoven is gekozen voor een productiehuis met hart voor beeldend, fysiek theater. Een in de ogen van de artistiek leiders zeer toegankelijke theatervorm, die goed aansluit bij een stad als Almere waar het theater nog maar weinig wortels heeft. Het feit dat BonteHond zich daarbij als productie- en theaterhuis in één profileert, maakt de organisatie tot een vreemde eend in de bijt. In het eerste jaar heeft BonteHond als productiehuis laten zien dat het in staat is jonge, talentvolle makers aan zich te binden. Makers die ook een ander publiek dan de theaterliefhebbers uit Amsterdam voor hun werk hebben weten te interesseren. Maar zal het er in het tweede seizoen ook in slagen - de aanzet van - een eigen signatuur te ontwikkelen met de eerste producties voor de grote zaal: *Alleen voor grote mensen* in regie van Ingrid Kuijper en, in samenwerking met het vierde jaar van de acteursopleiding aan de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, *Groener Gras* in regie van Noël Fischer. Slaagt het theaterhuis erin méér te worden dan een dependance van Blauwe Engel, het gezelschap dat Fischer samen met vormgeefster Marianne Burgers heeft. En hoe verwerft het - ondanks ludieke acties als het ombouwen van Theater de Metropole tot een bijzondere feestlocatie voor *Alleen voor grote mensen*, en een fototentoonstelling met enorme portretten van lokale voetbalelftallen, die als ze naar *Groener Gras* komen kijken groepskorting krijgen en de foto na afloop mogen meenemen - een daadwerkelijke verbinding met het publiek in de stad, wanneer beide producties slechts zes, respectievelijk acht keer (waarvan vier keer als besloten schoolvoorstelling) in Almere te zien zijn? Lukt het BonteHond om zich te onderscheiden binnen het project *Stadsgesprekken*, een serie kleine installaties in samenwerking met de andere culturele instellingen in de stad die gepland staat voor de opening van de nieuwe Schouwburg Almere, begin juni 2007. Is BonteHond in staat zijn naam ook daadwerkelijk eer aan te

doen? Want dat lijkt noodzakelijk om op langere termijn een plek te verwerven in deze stad, in deze polder. Een blijvend jeukende, kriebelende, onder de huid kruipende luis, voortdurend aanwezig, zichtbaar en onzichtbaar, maar altijd met de blik naar buiten en wanneer nodig hartverwarmend.

De open blik

Wat namelijk het meest aanspreekt na één jaar BonteHond is de open blik die afgelopen seizoen niet alleen door het theater- en productiehuis zelf, maar vooral ook door de uitgenodigde makers is getoond. Geleid door het verzoek zich bewust te verhouden tot de omgeving waarbinnen - en daarmee het publiek waarvoor - het werk zijn plek vindt, zijn voorstellingen gemaakt die als cadeautjes in de stad opduiken. De rode bol die al van veraf zichtbaar ligt te glinsteren in de zon, het houten kistje gevuld met stro met daarin een slapende Roodkapje in de etalage van de lokale kleermaker. Gewone plekken die daardoor plotseling bijzonder worden; niet alleen voor het theaterpubliek dat er gedurende de voorstelling terechtkomt, vooral ook voor de mensen die er dagelijks te vinden zijn - de eigenaars van de boten in de haven, mensen die hun boodschappen doen in de winkelstraat. Terwijl de werkelijke toeschouwers bewust worden voorbereid om de wereld van de voorstelling te betreden - het schoonspoelen van de laarzen, de rode stempel in de nek - worden de bewoners en voorbijgangers er zonder het te weten deel van. Een maand lang doorkruisen kikvorsmannen en een klein legertje Roodkapjes hun dagelijks bestaan en even plotseling als ze gekomen zijn, zijn ze ook weer verdwenen. Maar die etalage zal hopelijk nooit meer dezelfde zijn.

Annemarie Wenzel studeerde Kunst en kunstbeleid aan de Universiteit van Groningen en behaalde vervolgens haar Master Dramaturgie aan de Universiteit van Amsterdam. Sindsdien werkt ze als freelance dramaturg met onder meer Theater EA o.l.v. Tarkan Köroglu en MaxTak o.l.v. Leonard van Goudoever. Ze is ook medewerker bij theatertijdschrift TM.